

ARHIMANDRIT MELCHISEDEC ȘTEFĂNESCU

TEOLOGIA PASTORALĂ

Ediție îngrijită de Preot Prof. Dr. Viorel Sava și Diacon Drd. Cezar Pelin

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2011

CUPRINS

I

Teologie Pastorală

Ediția 2011, îngrijită de Preot Prof. Dr. Viorel Sava și Diac. Drd. Cezar Pelin

PREFAȚĂ	3
INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA PASTORALĂ	51
1. Definiția	51
2. Obiectul	51
3. Folosul	51
4. Scopul	52
5. Împărțirea	52
PARTEA ÎNTÂI A TEOLOGIEI PASTORALE	53
6. Cuprinsul și împărțirea	53
SECȚIUNEA ÎNTÂI	
Despre slujirea pastorală, în general	
7. Slujirea pastorală în Biserică	53
8. Păstorii parohiali în Biserică	53
9. Originea divină a slujirii pastorale	54
10. Scopul și obiectul slujirii pastorale	55
11. Definiția slujirii pastorale	56
12. Denumirile slujirii pastorale în Sfânta Scriptură	56
13. Însemnătatea slujirii pastorale	57
14. Greutatea slujirii pastorale	58
15. Responsabilitatea, parte a slujirii pastorale	60
16. Comorile slujirii pastorale	61
17. Harul – puterea lucrătoare cea de căpătâi în slujirea pastorală	62
18. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească păstorul	63
SECȚIUNEA A DOUA	
Despre calitățile necesare păstorului bisericii	
19. Împărțirea	64
I. Despre calitățile candidatului la Preoție	64
20. Prezentarea acestor calități	64

21. Aptitudinile speciale necesare candidatului la Preoție	64
22. Aptitudinile fizice	64
23. Felurile aptitudinilor fizice și defectele opuse lor	65
24. Calitățile intelectuale	66
25. Felurile calităților intelectuale	66
26. Defectele	67
27. Calitățile afective speciale	67
28. Sentimentul religios sau dragostea față de Iisus Hristos	68
29. Dragostea față de oameni	69
30. Defectele	70
31. Calitățile voinței sau ale caracterului	71
32. Defectele	72
33. Necesitatea pregătirii pentru candidat la Preoție	73
34. Necesitatea pregătirii intelectuale	73
35. Conținutul pregătirii intelectuale	74
36. Însușirile pregătirii intelectuale	76
37. Pregătirea morală	77
38. Defectele contrare pregătirii	78
39. Necesitatea dorinței de slujire preoțească	79
40. Însușirile acestei dorințe	79
41. Defectele contrare acestei dorințe	80
42. Necesitatea chemării la Preoție	80
43. Modurile primirii Preoției, contrare chemării	81
44. Felurile chemării	82
45. Semnele chemării în timpul prezent	82
46. Regulile care trebuie respectate la primirea treptei preoțești	83
47. Reguli cu privire la alegerea locului	83
48. Reguli pentru căsătorie	84
49. Reguli cu privire la Hirotonie	86
II. Despre calitățile păstorului	87
50. Necesitatea unor calități deosebite pentru păstor	87
51. Calitatea generală și fundamentală	87
52. Necesitatea ei	88
53. Calitățile particulare și speciale ale păstorului	90
54. Împărțirea lor	91
1) Calitățile personale ale păstorului	91
55. Evsevia (pietatea)	91
56. Defectele contrare evseviei	92
57. Întreg-înțelepția (castitatea)	93
58. Viciile contrare întreg-înțelepției	94
59. Sobrietatea (trezvia)	95
60. Viciile contrare sobrietății	97
61. Onestitatea	98

62. Defectele contrare onestității	99
63. Umiliința	101
64. Viciile contrare umiliinței	103
65. Blândețea	104
66. Viciile opuse blândeții	105
67. Neinteresarea și binefacerea	107
68. Viciile opuse	108
69. Rugăciunea	110
70. Datorința de a încălzi întru sine darul chemării preoțești	112
2) Calitățile relative ale păstorului	115
71. Calitățile relative și felurile lor	115
72. Calitățile preotului ca părinte de familie	115
73. Evlavia casei preotului	115
74. Onestitatea casei preotului	117
75. Pacea și dragostea în casa preotului	118
76. Iconomia (gospodăria) păstorului	120
77. Ocupațiile domestice ale preotului	122
78. Relația preotului cu societatea civilă, în general	124
79. Relația preotului cu autoritatea cea mai înaltă și cu autoritățile subordonate ale statului	125
80. Păstorul ca membru al clerului	126
81. Relația preotului cu autoritățile bisericești	126
82. Relația cu împreună-slujitorii	127
83. Relația cu clericii inferiori	129

PARTEA A II-A A TEOLOGIEI PASTORALE

Despre diferitele forme ale slujirii pastorale	131
84. Cuprinsul și împărțirea	131

SECȚIUNEA ÎNTÂI

Despre datoria păstorului de a predica învățătura creștină

85. Necesitatea predicării pastorale	131
86. Pericolul neîngrijirii față de această datorie pastorală	133
87. Împărțirea datoriei predicatoriale	134
I. Povățuirile cu privire la predica publică, în Templu	135
88. Obiectele predicii publice	135
I. Predicarea învățaturii dogmatice	135
89. Sfera predicării dogmatice	135
90. Însemnătatea particulară a unor dogme	136
91. Reguli generale pentru predicarea dogmelor	138
II. Predicarea învățaturii morale	139
92. Sfera predicării morale	139
1. Învățătura morală despre om, în general	139
93. Obiectele principale	139

94. Partea exterioară și partea lăuntrică a omului vechi	139
95. Deprinderea treptată a oamenilor spre bine	140
96. Întâmplările norocite și nenorocite ale omului renăscut	141
2. Învățătura morală despre relația omului cu societatea	142
97. Obiectele principale	142
3. Învățătura morală despre relația omului cu Biserica	143
98. Obiectele acestei ramuri de predică	143
III. Predicarea învățaturii istorice	144
99. Istoria biblică și cea bisericească	144
100. Istoria universală	144
101. Istoria patriei	144
IV. Predicarea învățaturii naturale	145
102. Necesitatea acestei învățături pentru predică	145
103. Cum să întrebuințeze predicatorul obiectele naturii	146
104. Adevăratul caracter al predicii bisericești	147
105. Caracterul fals al predicii	148
V. Despre forma exterioară a predicii	148
106. Observații literare asupra limbii predicatoriale	148
107. Cuprinsul predicii bisericești	149
108. Exordiul și cuprinsul lui	149
109. Propunerea și însușirile ei	150
110. Despărțirea	150
111. Tratarea - argumentele	151
112. Aplicația - Definiție și reguli	152
113. Încheierea	152
114. Despre genurile predicii bisericești	153
II. Povățuirile pastorale cu privire la predica particulară	155
115. Necesitatea predicii particulare	155
116. Observații cu privire la obiectele și ocaziile predicii particulare	155
117. Predica particulară trebuie să se adapteze la starea particulară a persoanelor	156

SECȚIUNEA A DOUA

Despre datoria păstorului de a săvârși slujbele dumnezeiești, pentru sfințirea păstoriților

118. Cuprinsul și împărțirea	158
I. Povățuirile generale, cu privire la slujbele dumnezeiești	158
119. Obiectele tratării	158
120. a) Locurile unde trebuie a se săvârși slujba dumnezeiască	158
121. Reguli privitoare la biserică	158
122. Observație cu privire la locurile săvârșirii slujbelor în afara bisericii	159
123. Povățuirile privitoare la timpul săvârșirii slujbelor	159
124. b) Povățuirile privitoare la lucrurile sfinte	160

125. c) Povătuirile privitoare la lucrările ce aparțin tuturor slujbelor bisericești	161
II. Povătuirile speciale cu privire la cele mai însemnate slujbe	162
A. DESPRE LITURGHIE	162
126. Povătuirile privitoare la slujbă	162
B. DESPRE TAINA BOTEZULUI ȘI A MIRUNGERII	164
127. Povătuirile privitoare la aceste Taine	164
C. DESPRE TAINA POCĂINȚEI	166
128. Povătuirile privitoare la Taina Pocăinței	166
129. a) Povățuire pentru pregătirea creștinilor spre pocăință și mărturisire	166
130. b) Reguli generale pentru cercetarea conștiinței, la mărturisire	167
131. Reguli speciale pentru cercetarea conștiinței celor ce se căiesc	168
132. Observație cu privire la cei ce nu voiesc a-și descoperi pe deplin conștiința, la mărturisire	169
133. c) Reguli cu privire la dezlegarea celor ce se pocăiesc	170
134. d) Povătuirile cu privire la îndreptarea celor ce se căiesc de păcate	171
135. Sfătuiri și epitimii generale	171
136. Sfătuiri și epitimii speciale	172
137. Continuare	174
138. Continuare	175
139. Încheiere	177
140. Asupra cui trebuie să se pună epitimii	178
D. DESPRE TAINA NUNȚII	179
141. Povătuirile cu privire la Taina Nunții	179
E. DESPRE TAINA ELEOSFINȚIRII (MASLUL)	180
142. Povătuirile privitoare la Taina Eleosfințirii	180
143. Observație despre săvârșirea celorlalte slujbe, după Evhologhion	181

SECȚIUNEA A TREIA

Despre datoria păstorului de a se purta prudent cu oamenii și a da necesarele povățuiri în diferite cazuri din viața păstoriților săi

144. Cuprinsul general	182
I. Tratarea păstoriților după calitățile lor înțelesuale	182
145. Purtarea cu oamenii învățați	182
146. Cu cei neînvățați	182
147. Cu cei rătăciți și necredincioși	183
148. Tratarea superstițioșilor	184
149. Purtarea cu prozeliții, în general	185
150. Felul catehizării prozeliților eterodocși	186
151. Iudeii-prozeliți	187
II. Tratarea păstoriților cu privire la starea lor morală sau a conștiinței	188
152. Purtarea păstorului cu cei virtuoși	188
153. Cu cei nedesăvârșiți	189

154. Cu cei imorali, care păcătuiesc din neștiință, slăbiciune sau ușurătate	189
155. Întoarcerea vicioșilor	189
156. Continuare	190
157. Purtarea față de ipocriți	191
158. Diferite reguli de prudență, ce trebuie a se păzi la îndreptarea greșiților	191
III. Tratarea oamenilor după dispoziția individuală a sufletului lor	192
159. Datoria păstorului de a mângâia pe cei suferinzi	192
160. Reguli generale	193
161. Reguli speciale. Întreruperea sau distragerea de la neplăcuta idee a răului	194
162. Îndreptarea și alinarea ideilor neplăcute	194
163. Deplina înlăturare sau nimicire a ideilor neplăcute	196
164. Principii de mângâiere religioasă	197
165. Învățarea și îmbunătățirea suferinzilor	197
166. Orientarea mângâierii după calitatea suferinzilor și a suferințelor lor	198
167. Cei suferinzi sufletește	199
168. Bolnavii închipuiți	199
169. Melancolicii	200
170. Continuare	200
171. Cei chinuiți de conștiință	201
172. Cei ce se ispitesc	202
173. Sinucigașii	202
174. Pretinșii demonizați	203
IV. Tratarea bolnavilor și a muribunzilor	204
175. Necesitatea și vrednicia căutării bolnavilor	204
176. Reguli generale despre cercetarea bolnavilor	204
177. Continuare	205
178. Continuare	207
179. Încheiere	208
180. Reguli speciale pentru tratarea diferiților bolnavi, în raport cu conștiința religioasă a lor	209
a) Bolnavii ignoranți	209
181. b) Bolnavii necredincioși sau disprețuitori de religie	209
182. c) Bolnavii eterodocși	210
183. Tratarea bolnavilor după caracterul lor moral	211
a) Bolnavii cu un caracter imoral	211
184. Continuare	212
185. b) Bolnavii a căror bunătate morală este necunoscută	213
186. c) Bolnavii virtuoși	213
187. Observații cu privire la condiția bolnavilor	213

188. Tratarea bolnavului după vârstă	214
189. Luarea aminte la circumstanțele fericite din afară	214
190. Tratarea bolnavilor după însușirea bolii	215
a) Bolile îndelungate	215
191. b) Bolile foarte grabnice; năpraznicele întâmplări de moarte	215
192. Bolnavii care nu pot vorbi	216
193. Purtarea păstorului cu privire la ultima dorință a bolnavului	216
194. Tratarea muribunzilor	217
195. Îndatorirea păstorului față de cei rămași	217
196. Purtarea față de cei însănătoșiți	217
V. Purtarea păstorului cu cei închiși și condamnați pentru crime	218
197. Datorința cercetării religioase a celor închiși	218
198. Conduita păstorului, potrivit acestui scop	218
199. Continuare	219
200. Instruirea și îndreptarea făcătorilor de rele	221
VI. Purtarea păstorului la împăcarea persoanelor ce se află în ceartă certate și neîmpăcate	222
201. Ce se cere neapărat, în acest caz și în ce constă împăcarea	222
202. Reguli de procedare la aceasta	222
203. Continuare	223
204. Purtarea cu cei căsătoriți care se află în ceartă	224
205. Sfaturi generale pentru cei căsătoriți și neuniți	225
206. Despărțirea provizorie a căsătoriților	225
207. Conchiderea Teologiei Pastorale	226

II

Teologie Pastorală

Fotocopie Ediția 1862

PARTEA ÎNTÂI A TEOLOGIEI PASTORALE

6. Cuprinsul și împărțirea

Partea întâi sau generală a Teologiei Pastorale are ca obiect expunerea ideilor generale fundamentale cu privire la slujirea pastorală și de a arăta ce anume cere ea de la persoanele cărora se încredințează, sau cum trebuie să fie păstorul Bisericii, după purtarea sa lăuntrică și după cea din afară. În acest sens, partea aceasta va consta din două secțiuni: 1) despre slujirea pastorală, în general și 2) despre calitățile păstorului Bisericii.

SECȚIUNEA ÎNTÂI

DESPRE SLUJIREA PASTORALĂ, ÎN GENERAL

7. Slujirea pastorală în Biserică

Așa cum, în orice societate bine organizată, există conducători și subordonați, așa și în Biserica lui Hristos, societatea cea mai bine organizată – în care, după cuvântul Apostolului, *toate să se facă cu cuviință și după rânduială* (I Corinteni XIV.40), neapărat trebuie și chiar există o asemenea rânduială. Avem, așadar, conducători și călăuzitori, iar, pe de altă parte, conduși și călăuziți. Aceștia din urmă se numesc, în general, *popor* sau *turmă*, iar cei dintâi, *ierarhie* sau *păstori*, slujirea rânduită asupra lor în Biserica lui Hristos purtând numele de *slujire pastorală*.

8. Păstori parohiali în Biserică

Fiind o turmă mare, a *Unicului păstor* Iisus Hristos (Ioan X.16), care stă sub povățuirea Lui nevăzută, a Unicului și veșnicului cap nevăzut al Bisericii, și sub povățuirea văzută a păstorilor - Biserica, spre împlinirea cu mai multă ușurință a scopului său, este împărțită

în biserici particulare sau turme provinciale, numite *Eparhii*, care se află sub conducerea Episcopilor – păstorii de pe cea mai înaltă treaptă. La rândul lor, Eparhiile se împart în unități mai mici, numite *parohii* sau *Biserici parohiale*. Acestea din urmă se află tot sub călăuzirea Episcopilor, dar se încredințează *preoților* sau *prezbiterilor* – păstori aflați pe o treaptă inferioară, față de episcopi – spre o mai îndeaproape slujire.

9. Originea divină a slujirii pastorale

Împărțirea mădularelor Bisericii lui Hristos în păstori și păstoriți este de sorginte divină; la fel și slujirea pastorală - atât în ceea ce privește originea, cât și succesiunea ei apostolică.

Slujirea pastorală își are începutul *nu de la oameni, nici prin vreun om*, precum zice Sf. Apostol Pavel (Gal. I.1), ci de la Însuși Iisus Hristos. a) Ea este dumnezeiască după *originea* sa. Fiind Unicul nevăzut Cap al Bisericii, Unicul veșnic Învățător, Arhiereu și Împărat al ei, Hristos a binevoit a așeza în Biserică împlinitori ai acestei dumnezeiești slujiri a Lui. Din mulțimea celor care crezuseră în El, Hristos a ales doisprezece, apoi încă șaptezeci (Matei X, Marcu III.14 ș.u., Luca IX.10 ș.u.), încredințându-le o misiune specială și îndatoriri speciale. Pe aceștia i-a numit *Apostoli*. După Învierea Sa, Iisus Hristos a întărit această dispoziție și a investit pe Apostoli cu puterea de a lega și a dezlega, de a ierta păcatele și de a le ține (Ioan XXI.21-23) și, în sfârșit, înălțându-se la cer, a dat poruncă: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă* (Matei XXVIII.19-20). Apostolii, investiți de sus cu harul Sfântului Duh, au împlinit cu exactitate porunca lui Iisus Hristos și îndatoririle puse asupra lor și, în acest fel, au fost primii păstori ai Bisericii, după Iisus Hristos. b) Slujirea pastorală este divină și după *succesiunea apostolică*, de vreme ce, trimitând pe Apostoli, ca să învețe și să boteze toate neamurile, Domnul Iisus Hristos Și-a arătat, totodată, voia Sa, ca acest lucru să continue și după dânsii, neîntrerupt. În urma cuvintelor amintite, a adăugat: *Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*. Pentru aceea, El a instituit în Biserică Sa *Taina Preoției* și a dat Apostolilor putere, după care ei, mergând prin țări, prin hirotonie, pretutindeni transmiteau persoanelor

mântuire, cu puterea autorității spirituale și o păzesc de lupii cei spirituali. f) *Prezbiteri* (I Petru V.1; Fapte XIV.23; I Tim. V.1), nu pentru mulțimea anilor, ci pentru vrednicia și onoarea dregătoriei și însemnătatea îndatoririlor lor, după care ei au întâietate înaintea tuturor celorlalte mădulare ale Bisericii. g) *Străjeri* (Iezec. XXXIII.7-9), fiindcă ei au datoria de a priveghea neconținut asupra mântuirii sufletelor încredințate lor și de a le apăra de vrăjmașii cei nevăzuți. h) *Părinți spirituali* (I Cor. IV.15; Gal. IV.19, căci pasc și educă pe creștini în viața spirituală și le pregătesc moștenirea vieții celei veșnice. i) *Slujitori ai lui Dumnezeu, conlucrători ai lui Dumnezeu, arhitecți ai zidirii Dumnezeiești* (I Cor. III.5, 9; IV.1), iar sufletele încredințate lor poartă numele de casă a lui Dumnezeu, țarină a lui Dumnezeu și vie, material pentru zidire, care, prin ostenele mâinilor lor, trebuie aduse și păstrate într-o cuviincioasă perfecțiune. Mântuitorul Iisus Hristos îi mai numește k) *lumină a lumii* (Matei V.14-16). Aceasta înseamnă că lumea, când este singură, este întunecată, iar credința în Hristos, prin intermediul păstorilor, o luminează și-i arată calea către bunul cel adevărat și către veșnica mântuire. Îi numește încă *sarea pământului* (Matei V.13), fiindcă ei, prin puterea hărăzită lor, sunt datori a feri și a vindeca omenirea de decăderea morală.

13. Însemnătatea slujirii pastorale

Din cele spuse până acum, se deduce că atât slujirea pastorală, cât și persoanele încredințate ei au o vrednicie și însemnătate înaltă, care nu se poate asemăna cu nimic pământesc, deoarece

a) Slujirea aceasta s-a transmis de la Iisus Hristos, prin intermediul Apostolilor, și, precum după scop, așa și după obiectul ei, nu este altceva decât continuarea propriei slujiri apostolice și, prin aceasta, continuarea slujirii lui Hristos, pentru mântuirea neamului omenesc. Prin urmare, păstoriile sunt succesorii Apostolilor și, oarecum, reprezentanții Mântuitorului Hristos Însuși, în Biserica Lui, cei care săvârșesc lucrul Lui și lucrează în numele Lui, înaintea feței Lui, prin puterea și cu autoritatea Lui și pentru slava Lui, chemați și sfințiți de El Însuși, în Taina Preoției.

b) Slujirea pastorală presupune o serie de obligații foarte importante, dacă avem în vedere lucrarea acestora - prețioasă pentru

Dumnezeu și binefăcătoare pentru oameni. Păstorul este învățătorul credinței și al evlaviei și, prin el, lumina lui Hristos se revarsă asupra oamenilor și îi luminează (Ieremia XV.19). El este săvârșitorul înfricoșătoarelor și Prea Sfintelor Taine, *la care îngerii doresc a privi*, precum zice Apostolul (I Petru I.12), și, prin el, se transmite oamenilor sfințirea cea de la Iisus Hristos. Păstorul este povățuitorul spiritual, împuternicit cu autoritatea de a lega și a dezlega, de a ține păcatele și de a le ierta. Prin povățuirea lui, oamenii ajung la împlinirea cea spirituală și la mântuirea cea veșnică. „Preotul, zice Sf. Grigorie Teologul, săvârșind slujirea sa, locuiește împreună cu Îngerii, doxologeste cu Arhangheli, înalță jertfa la Altarul cel de sus, liturghisește cu Hristos, reclădește zidirea, restabilește timpul lui Dumnezeu, creează pentru lumea cea de sus”¹.

Din această pricină, în Sf. Scriptură se insuflă o adâncă stimă pentru dregătoria pastorală și pentru persoanele investite cu ea. *Nu vă atingeți de unșii mei, și asupra profeților mei nu vicleniți, s-a zis despre slujitorii lui Dumnezeu din Vechiul Legământ (Ps. CIV.15). Din tot sufletul tău teme-te de Domnul și pe toți preoții Lui cinstește-i, spune Înteptul. Cu toată puterea iubește pe Cel care te-a făcut și pe slujitorii Lui să nu-i părăsești. Teme-te de Domnul și cinstește pe preot (Sir. VII.30-34). Iisus Hristos își ia păstori din mijlocul oamenilor de rând și îi așază afară și mai presus de lume. Voi nu sunteți din lume, zice El; Eu v-am ales din lume (Ioan XV.19). În alt loc, prețuirea, precum și neprețuirea, adresate păstorilor, Hristos le raportează la Însăși Persoana Sa: Cel ce vă primește pe voi pe Mine mă primește (Mat. X.40,48); Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă și cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă (Luca X.19).*

14. Greutatea slujirii pastorale

Alături de demnitatea apostolică, în slujirea pastorală sunt întâlnite și ostenele apostolice. Iisus Hristos a zis Apostolilor: *Nu este slujitorul mai mare decât Domnul său, nici trimisul mai mare decât cel ce l-a trimis (Ioan XIII. 16; Matei X. 24, 25).* Din această pricină, le-a prezis același încercări, mult supărătoare, precum le-a întâmpinat și El pe pământ (Ioan XV.18, 19, 20; XVI.1, 2, 33). Cu adevărat,

¹ Cuvântul I. Vezi și Cuvântul al III-lea Despre Preoție al Sf. Ioan Gură de Aur.

Apostolii au suferit aceleași încercări pe tot parcursul slujirii lor, dar întru aceasta își arătau tot specificul și vrednicia, toată bucuria și lauda lor (Fapte V.41; I Cor. IV.9-13; II Cor. VI.4-10; XI.23-32; XII.9, 10, 12, 15; Col. I.24). Asemenea încercări întâlnim și acum, în lucrarea păstorului Bisericii, ca un dar nedespărțit al slujirii lui și ca un semn esențial că el, cu adevărat, este slujitorul lui Iisus Hristos și succesor al Apostolilor. Îngrijindu-se de mântuirea sufletelor încredințate lui, duple datoria chemării sale, adesea,

a) păstorul întâmpină multe feluri de greutăți, precum: lipsă, trudă, luptă împotriva diferitelor piedici și împotriva vrăjmașului celui nevăzut. Fiindcă, lucrând în lume și opunând duhului ei pierzător duhul credinței mântuitoare în Hristos, cu cât va lucra păstorul mai cu dăruire, cu atât își poate ridica împotriva pe vrăjmașii voitori de rău, suferind, astfel, ură, strâmtorări și chiar persecuții. Mai mult decât aceasta,

b) dar, cu deosebire, în slujirea sa, păstorul nu poate înlătura supărările lăuntrice: căci, de vreme ce el lucrează la călăuzirea sufletelor încredințate lui spre mântuire, neconținut va trebui a se lupta cu neputința și decăderea naturii omenești, în toate varietățile sale, întâlnindu-se cu ignoranța, cu viciul, cu necredința, cu superstiția, cu îndărătnicia, cu împietrirea, având a lucra cu oameni de diferite caractere, de diferite înclinații și stări, de diferite gândiri și simțăminte, și să se sârguiască după cuvântul Apostolului: *să fie tuturor toate, ca măcar pe unii să dobândească și să mântuească* (I Cor. IX.22). Astfel, el neîncetat trebuie, asemenea Apostolului Pavel, să simtă durere, adică să sufere chinurile mamei care naște, *până când Hristos va lua chip în păstoriții lui* (Gal. IV.19). Iată de ce, în Sf. Scriptură, păstorul este asemănat cu *boul care treieră* (Deut. XXV.4; I Cor. IX.9, 10), iar Sf. Ioan Gură de Aur, explicând aceste cuvinte, zice: „Vezi câtă osteneală se cere de la învățător? Cu adevărat nu este altă osteneală, asemenea osteneții lui”. Și în alt loc: „Preotul este dator a purta în sine greutățile tuturor... el este subiect de vorbă pentru toți. Pe dânsul toți îl judecă - și înțelepții și neînțelepții. El este împovărat cu grijă în fiecare zi și în fiecare noapte. El are multe de urători, mulțime de pizmași. Sufletul lui întru nimic nu se deosebește de corabia înconjurată de valuri. Asupra lui toți năvălesc -

amicii, inamicii; ai săi, străinii”². Sf. Grigorie Teologul zice că a călăuzi pe om reprezintă arta artelor și știința științelor³.

15. Responsabilitatea, parte a slujirii pastorale

Afară de trudă, slujirea pastorală prezintă și un mare pericol. Asupra sufletului păstorului se află o grea responsabilitate, căci fiecare om simplu răspunde numai pentru sine însuși pentru propria mântuire, însă păstorul trebuie a lucra la judecata lui Dumnezeu împreună cu toată turma sa și a da seamă pentru toți cei încredințați îngrijirii lui. Aceasta o însuflă păstorilor Iisus Hristos prin parabola iconomului, căruia, în caz de necredincioșie, îl amenință cu o extremă pedeapsă: *Și o va tăia (pe slugă, n.n.) din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților.* (Matei XXIV.42-51). De asemenea, Apostolul Pavel îl îndeamnă pe Timotei la îndeplinirea cu fidelitate a îndatoririlor sale, prin amintirea de înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos: *Eu te îndemn deci stăruitor în fața lui Dumnezeu și a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii și morții, la arătarea Lui și în împărăția Lui; Propovăduiește cuvântul...* (II Tim. IV. 1, 2). De asemenea în alte locuri, pentru toată abaterea și nepurtarea de grijă a Păstorului și pentru lipsurile spirituale al păstoriților, cuvântul dumnezeesc îl amenință cu acele „vai”-uri. De nu se va îngriji de predicarea cuvântului dumnezeiesc, vai lui pentru aceasta: *Amar mie de nu voi binevesti*, zice Apostolul (I Cor. IX.16). De va da turmei, prin purtarea sa, un exemplu rău, amar îi va fi lui: *căci vai omului aceluia, prin care vine sminteala* (Mat. XVIII.7). Dacă păcătuiesc păstoriții și rătăcesc de la adevăr, iar păstorul nu știe și nu întrebuințează toate mijloacele spre îndreptarea lor, vai lui și pentru aceasta: *Vai păstorilor care pierd și risipesc oile mele*, zice Domnul (Ier. XXIII.1, 2). *Iată Eu asupra păstorilor, și voi cere oile mele din mâinile lor* (Iez. XXXIV.3-10).

Iată de ce mulți fugeau de slujirea pastorală, chiar și bărbați sfinți și mari, precum: Sf. Grigorie făcătorul de minuni, Sfinții siriieni, Efreem și Isaac, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie Teologul, iar

² Omilia a XV-a la Tesaloniceni; Omilia a III-a la Fapte.

³ Cuv. al 3-lea. Foarte frumos se expun ostenele slujirii pastorale în cele șase cuvinte ale Sf. Ioan Gură de Aur despre *Preoție*.

credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător (2 Tim. IV.7, 8). Tot prin aceea, îl încurajează și pe Timotei: Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața cea veșnică (1 Tim. VI.12). De asemenea, Apostolul Petru le transmite păstorilor: ... pilde făcându-vă turmei. Iar când Se va arăta Mai-marele păstorilor, veți lua cununa cea neveștejită a mării (1 Petr. V.3, 4).

17. Harul – puterea lucrătoare cea de căpătâi în slujirea pastorală

Slujirea pastorală, fiindcă este o slujire de la Dumnezeu și pentru Dumnezeu, nu se săvârșește altfel decât cu Dumnezeu și înaintea lui Dumnezeu, sub înrâurirea atotputernicului ajutor dumnezeiesc și cu puterea lucrătoare, cea de căpătâi, care acoperă nevrednicia și întărește neputința omenească. Aceasta nu este altceva decât Harul lui Dumnezeu. Întru aceasta,

a) Fără îndoială, ne încredințază Iisus Hristos, El, prin promisiunea ajutorului Său, așa i-a asigurat pe Apostoli, încât i-a oprit a se îngriji de cum și ce trebuie ei a grăi în cazurile de nevoie, promițându-le că El Însuși le va da gură și înțelepciune și i-a încredințat că niciun fir de păr din capul lor nu va pieri fără voia Părintelui Ceresc (Mat. X.19, 20, 30, 31; Luc. XII.7, 11, 12; XXI.14, 15, 18). Mai mult decât atât, El a promis că va trimite - și, într-adevăr, le-a trimis - pe Sfântul Duh, pentru ca El să-i povățuiască la tot adevărul și să-i învețe toate (Ioan. XIV.26; XVI.13). Fără îndoială că aceste făgăduințe se referă nu numai la Apostoli, ci și la succesorii lor – păstorii Bisericii, din toate timpurile: căci, de bună-seamă, cu ei a promis El *a fi în toate zilele până la sfârșitul veacului* (Mat. XXVIII.20) și a le trimite Duhul Sfânt, *ca să fie cu ei în veci* (Ioan XIV.16).

b) De asemenea, Apostolul Pavel întărește cele spuse că, deși singur de sine, nimeni nu este vrednic de slujirea pastorală, dar îl face vrednic de ea și săvârșește toate cele din ea Însuși Dumnezeu. *Cine este vrednic de aceasta?* – zice el despre slujirea sa și continuă: *o astfel de încredere avem în Hristos față de Dumnezeu; Cel ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai Noului Legământ ... Drept aceea, având deci o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală* (2 Cor. II.16; III.4-6, 12). În alt loc, sfărâmând mândria unor propovăduitori ai Evangheliei, tot

24. Calitățile intelectuale

Trimițându-i pe Apostoli la propovăduirea Evangheliei, Domnul Iisus Hristos i-a povățuit ca, în purtarea față de oameni, să fie *înțelepți ca șerpii* (Mat. X. 16). De asemenea, Apostolul Pavel scrie către Timotei că cel chemat la dregătoria pastorală trebuie să fie *învățător* (I Tim. V.2), adică să fie capabil și priceput a învăța și a povățui pe alții și, prin exemplul personal, să dea de înțeles că păstorul trebuie să aibă măiestria de *a fi tuturor toate, ca măcar pe unii să dobândească și să mântuiască* (I Cor. IX.22). Aceasta înseamnă că viitorului păstor al Bisericii îi este necesar să posede, din fire, anumite calități intelectuale speciale.

25. Felurile calităților intelectuale

Din multitudinea acestor calități, ce împreună constituie integritatea intelectuală sau rațională a sufletului omenesc, viitorului păstor al Bisericii, în esență, îi sunt necesare următoarele:

a) În general, păstorul trebuie să posede îndeajunse calități intelectuale, atât pe cele de căpetenie, precum: judecată, inteligență, cât și pe cele complementare, precum: memorie, imaginație și darul cuvântării. Căci, dacă el trebuie să fie *învățător*, atunci trebuie să aibă o cultură generală temeinică, trebuie să țină minte multe canoane și povățuiri, să știe cum să comunice și altora cunoștințele sale.

b) *În principal*, păstorul trebuie să aibă o judecată sănătoasă și temeinică. Precum cuvântul păstorului trebuie să fie întotdeauna spre edificarea credincioșilor, așa și activitatea lui trebuie să fie întotdeauna strict chibzuită și drept dirijată către scopul ei. Dar, pentru aceasta, el are nevoie de o capacitate nativă de a înțelege lămurit lucrurile, de a le compara corect, de a vedea relațiile dintre ele, de a sesiza cauzele și consecințele lor.

c) Să aibă, într-o oarecare măsură, o rațiune pătrunzătoare și intuitivă. Aceasta este necesară pentru a putea corela cât mai bine mijloacele cu scopurile, pentru a cunoaște pe oamenii cu care trebuie să intre în contact, pătrunzând în starea lor lăuntrică, în felul rațiunii lor, al simțămintelor și al slăbiciunilor lor, pentru a putea cu-noaște când, cum și în ce mod să împărtășească învățătura cea

sfântă, cum trebuie a se purta cu fiecare dintre ei, cum trebuie să-i abordeze pe fiecare dintre ei. Iar cu deosebire, această însușire este necesară păstorului pentru o întrebuințare mai reușită a Tainei Mărturisirii, prin care el domnește peste conștiințele lor și în care, având intuiția necesară, poate exercita o puternică înrâurire morală spre bine asupra sufletelor încredințate lui.

26. Defectele

Calităților intelectuale necesare candidatului la Preoție li se opun următoarele defecte:

a) în general, capacități intelectuale slabe, limitate sau eronate; memorie slabă. Cel ce are asemenea defecte este incapabil, parțial sau total, să asimileze acele cunoștințe, care sunt necesare păstorului, pentru cuviincioasa împlinire a datoriei pastorale.

b) în special, rațiune nesănătoasă și nechibzuită, din care rezultă superficialitatea, nestatornicia în gândire, pripirea în judecată, netemeinicia și eroarea în concluzii, de unde neapărat urmează nesănătoasa cugetare în cuvânt și imprudența în lucrare.

c) rațiune limitată, îngustă și fără viziune, din care lesne pot curge mulțime de greșeli în cuvânt și în lucrare, iar de aici se poate naște nu numai un eșec în slujirea pastorală, dar și o mare vătămare și lipsă pentru păstoriți.

27. Calitățile afective speciale

Și mai de folos este ca viitorul păstor al Bisericii să se deosebească prin niște calități afective speciale, fiindcă numai ele dau adevărata valoare aptitudinilor intelectuale, în timp ce, fără ele, chiar și cele mai deosebite aptitudini intelectuale își pierd vrednicia lor. Slujirea pastorală este exclusiv o slujire lui Dumnezeu și oamenilor. Toată viața și activitatea păstorului le aparține lor și lor trebuie să le fie consacrate. Din acest motiv, este necesar ca, în primul rând, candidatul la Preoție să aibă o inimă pătrunsă și însuflețită de: a) un puternic sentiment religios și de cea mai vie iubire față de Mântuitorul Hristos – Supremul său Arhipăstor, b) un puternic și viu sentiment de dragoste față de oameni.

28. Sentimentul religios sau dragostea față de Iisus Hristos

Mai întâi de toate, viitorului păstor al Bisericii nu trebuie să-i lipsească sentimentul religios și dragostea față de Iisus Hristos. Păstorul trebuie să-și cerceteze cu minuțiozitate inima. Aude el, oare, înlăuntrul ei, vocea Mântuitorului Hristos, zicându-i: *Mă iubești tu mai mult decât ceilalți?* Și oare, la această întrebare răspunde sincer și fără vicleșug prin cuvintele Apostolului Petru: *Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc* (Ioan XXI.15-17)? Această cercetare este necesară:

a) pentru că sentimentul religios și dragostea față de Iisus Hristos reprezintă semnul esențial al vieții creștine; iar unde el nu este, acolo nu este nici Duhul lui Hristos, și nu poate fi nici viață creștină. De aceea, când păstorul va fi el însuși adânc pătruns de acest sentiment, atunci ușor va putea răspândi și în alții Duhul lui Hristos. Acest sentiment îl va învăța și călăuzi în toată activitatea, în chipul cel mai bun, și îi va da putere și viață cuvântului său și progres lucrărilor lui. Iar dacă nu va avea, cum va da altora ceea ce el însuși nu are?

b) Pentru că acestea vor fi pentru dânsul cel mai puternic îndemn la împlinirea sinceră a îndatoririlor sale pastorale, cu toate piedicile pe care le-ar întâmpina, căci dragostea nu cunoaște piedici și este ca moartea de tare (Cânt. Cânt. VIII. 6). După cuvântul Apostolului, nimic nu ne poate despărți de iubirea lui Hristos. *Nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătorii, nici puterile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici înălțimea, nici adâncul și nicio altă făptură* (Rom. VIII.35-39). Pe de altă parte, dragostea față de Iisus Hristos va fi totodată, pentru păstor, cea mai bună răsplată și mângâiere, în mijlocul necazurilor și al ostenețelor acestei slujiri, căci, pentru dragoste, totul este plăcut - și a pătimi, și a muri. Cu dragostea, Apostolul se bucura întru pătimirile sale (Col. I.24) și le socotea pe toate a fi gunoaie, ca să-L dobândească pre Hristos (Fil. III.7, 8; Fapt. V.41).

Semnele după care candidatul la Preoție își poate cerceta prezența și intensitatea sentimentului religios în inima sa pot fi următoarele: a) cât de des și în ce măsură iubește el a cugeta, a vorbi despre Mântuitorul Hristos și a se ruga Lui? b) are el zel pentru slava Lui, zel care se exprimă uneori prin *supărare*, atunci când se batjocorește această slavă, într-un fel sau altul (Ps. CXVIII.53, 139), zel care se exprimă, uneori, prin *bucurie*, când slava lui Hristos se răspândește,

zel, care, alteori, se exprimă prin *dispoziție* și *entuziasmul* lăuntric al inimii, de a suferi oricând pentru numele lui Hristos?

29. Dragostea față de oameni

La fel de necesar pentru viitorul păstor al Bisericii este ca el să aibă un puternic sentiment de dragoste față de oameni. El trebuie să aibă *inimă bună*, în gradul cel mai înalt, o astfel de inimă care să se deosebească prin următoarele calități:

a) *Dorința de bine*. Aceasta este o așa calitate a inimii celei bune, după care păstorul trebuie să dorească binele tuturor. El trebuie să le facă bine după putință și să se bucure de binele celuilalt, ca de al său propriu. Această dorință de bine este necesară viitorului păstor îndeosebi cu privire la binele spiritual – mântuirea sufletului. În acest sens, Apostolul Pavel reprezintă un excelent model. *Inima noastră s-a lărgit, scrie el către Corinteni, în inima noastră nu sunteți la strâmtorare; dar strâmtorare este, pentru noi, în inimile voastre.* (2 Cor. VI.11, 12).

b) *Compătimirea*. Inima păstorului trebuie să fie așa de sensibilă și delicată, încât el nu numai să nu poată dori și pricinui altora cel mai mic rău, nu numai să dorească și să facă bine altora și să știe a se bucura cu cei ce se bucură, dar, mai cu seamă, să fie capabil a plânge cu cei ce plâng, să știe a pătimi împreună cu cei care pățimesc. Asemenea medicului, păstorul va avea ocazia să vadă și să aibă de lucru mai mult cu latura cea mai rea și cea mai bolnavă a oamenilor, să meargă în urma neputințelor omenești, să le poarte asupra sa și să le vindece.

c) *Spiritul de sacrificiu*. Păstorul trebuie să pună binele aproapei mai presus de al său propriu și nu trebuie să-și facă sieși spre plăcere, *să nu căute ale sale, ci să caute să placă aproapei sale, la ce este bine, spre zidire* (Rom. XV.1, 2; I. Cor. X.24). Mai mult decât atât, după modelul Arhipăstorului Iisus Hristos, el este dator să fie gata *să-și pună și sufletul său pentru oi* (Ioan X.15; XV.12, 13; Mat. XX.28), să simtă la fel ca și Sf. Apostol Pavel, care scria către ucenicii săi: *Eu foarte bucuros voi cheltui și mă voi cheltui pentru sufletele voastre. Astfel, iubindu-vă, eram bucuroși să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar și sufletele noastre pentru că ne-ați devenit iubiți; și încă: Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei* (II Cor. XII.14, 15; I Tes. II.7-11; Rom. IX.1-3).

O astfel de inimă îi este necesară viitorului păstor, din mai multe motive:

a) Pentru că iubirea față de aproapele, ca urmare a iubirii față de Hristos, este ținta principală a duhului creștin, pe care, în mod special, Iisus Hristos o insuflă ucenicilor Săi și o așază ca semn distinct urmașilor Săi: *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii mei, de veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan XIII. 34,35). Iar dacă păstorul este dator să transmită duhul creștin păstoriiților săi, cum va fi aceasta cu putință, dacă el însuși nu va fi plin de acest duh?

b) Pentru că în dragoste se cuprinde tot secretul cuvântului și al lucrării pastorale. Cine iubește, acela, orice ar grăi și oricum s-ar purta, întotdeauna își va atinge scopul, iar cuvântul lui va pătrunde în suflet. Experiența dovedește aceasta.

30. Defectele

Calităților arătate se opun:

a) Răceala religioasă, învârtășirea și nesimțirea inimii (Iuda 19). Acestea îl fac pe păstor nelucrător, atât pentru Dumnezeu, cât și pentru oameni, fiindcă, precum este cuvântul păstorului, așa este și activitatea lui: nepătrunse de simțul religios, fără vlagă și fără de viață și, din această pricină, neroditoare. De asemenea, pentru păstorul însuși, slujirea lui va fi o sarcină grea, fiindcă, fără dragostea față de Iisus Hristos, el nu va avea nici adevărată bucurie și mângâiere în prezent, nici bună speranță în viitor. De aceea, Însuși Dumnezeu îl ceartă aspru pe îngerul Bisericii Laodiceene: *Știu faptele tale; că nu ești nici rece, nici fierbinte. Am să te vărs din gura Mea.* (Apoc. III. 15, 16). Din această pricină, mai bine este ca cel cu un asemenea betesug nici să nu-și ia asupra-și slujirea pastorală.

b) Însușirile ce caracterizează *inima cea rea*. Ele sunt: á) nedorința de bine și ucigătoarea răceală față de binele altora, cu atât mai vârtos, dorința de rău; â) împietrirea inimii și necompătămirea cu cei care suferă, cu atât mai mult, bucuria pentru rău; ã) propriul interes. De aici, neizbitura în lucrări și lipsa de mângâiere în mijlocul ostenețelor slujirii pastorale; pentru care, reproșul cel amar și amenințarea lui Dumnezeu, prin proorocul: *Vai de păstorii lui Israel, care s-au păstorit pe ei înșiși! Păstorii nu trebuia ei, oare, să păstorească turma?... Iată, Eu vin la păstori; le voi cere înapoi oile Mele din mâna lor* (Iez. XXXIV.2, 10).

cuvântul Mântuitorul Hristos, caracterul de *năimit*, care, în timpul pericoulului, *lasă oile și fuge; și lupul le răpește și le risipește* (Ioan X.12).

33. Necesitatea pregătirii pentru candidatul la Preoție

Fiindcă și cele mai deosebite calități își pierd valoarea și nu-și pot avea cuviincioasa împlinire, dacă vor rămâne fără cultivarea necesară, de la sine se înțelege că nici viitorului păstor al Bisericii nu-i este de ajuns ca el să aibă numai calitățile și darurile firești, ci îi este necesară și o temeinică educație și cultură, care să le comunice descoperirea, perfecționarea și direcția potrivită cu scopul slujirii pastorale; aceasta este necesară cu atât mai mult cu cât slujirea lui este mai însemnată, mai sfântă și mai grea. În acest chip, este necesară pregătirea pentru sfințita dregătorie. Pregătirea aceasta este: a) intelectuală și b) morală.

34. Necesitatea pregătirii intelectuale

Fără îndoială că, în slujirea pastorală, cel mai bun învățător, după Harul lui Dumnezeu, este experiența. Dar, nu mai puțin adevărat este faptul că, înainte de a se întâlni cu experiența, păstorului îi sunt necesare multe cunoștințe; iar pe de altă parte, mai ușor și cu mai bun succes se va folosi de experiență, având mai întâi o bună provizie de cunoștințe și învățături folositoare. Așadar, întâia îndatorire a păstorului este aceea *de a învăța*. *Căci buzele preotului vor păzi știința*, zice Domnul prin profetul Maleahi, *și din gura lui se va cere învățătura* (Mal. II.7); prin profetul Ieremia, de asemenea, zice că *păstori după inima lui sunt aceia care pasc cu știința și cu învățătura* (Ier. III.15). Apostolul Pavel învață că păstorul trebuie să *fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici* (Tit. I.9); dar cum va putea învăța cel ce însuși este neînvățat; și cum va fi capabil a cuvânta cel ce nu a studiat și nu a agnosticat deprinderea în arta cuvântului? O altă îndatorire a păstorului este aceea de a săvârși slujbele dumnezeiești. A învăța săvârșirea acestora, din experiență, este târziu pentru păstor, căci el, îndată după primirea dregătoriei, va trebui să o îplinească și, prin urmare, el trebuie să fi căpătat mai înainte învățătura pentru săvârșirea canonică a sfintelor slujbe, cu deosebire a celor mai însemnate, precum dumnezeiasca Liturghie, Taina Pocăinței ș.a. În sfârșit,

păstorul trebuie să lucreze asupra turmei sale și moralicește, în acord cu nevoile spirituale ale păstoriților săi, să știe a fi *tuturor toate*, după cum spune Apostolul, *ca măcar pe unii să dobândească și să-i mântuiască*. Și cu privire la aceasta, sunt necesare o învățare și formare, mai dinainte, ca să dobândească încrederea și stima tuturor și, prin acestea, să lucreze cu succes. Pentru aceea, viitorului păstor al Bisericii îi trebuie neapărat o pregătire intelectuală, orientată spre slujirea sa, adică atât formarea aptitudinilor sale, prin științe, cât și înavușirea cu cunoștințe. Pe lângă toate acestea, cu atât mai mult trebuie să fie cultivat păstorul, cu cât vor fi mai cultivați viitorii lui păstoriți, pentru ca, dacă se poate, el totdeauna nu numai să fie egal cu ei, în această privință, dar să-i și întrecă⁸.

35. Conținutul pregătirii intelectuale

Cu privire la conținut, pregătirea intelectuală a viitorului păstor al Bisericii constă în cunoașterea temeinică:

a) *a Sfintei Scripturi*, căci Sf. Scriptură este primul izvor al învățurii creștine și cuprinde în sine tot ceea ce este necesar *spre învățătura oamenilor, spre muștrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, bine pregătit pentru orice lucru bun*. (1 Tim. III.16, 17). Afară de aceasta, în ea se ascunde însuși duhul creștin, de care și păstorul însuși trebuie a fi plin și a umple și pe păstoriții săi. În ea se găsesc înaltele modele, atât pentru cuvânt, cât și pentru viața și activitatea păstorului. Pentru aceea, mai mult decât toate, candidatului la Preoție îi este necesar a cunoaște Sf. Scriptură, multe din ea a le învăța pe de rost, a dobândi învățătura și deprinderea de a o explica și a transmite altora înțelesul ei; iar cu deosebire, a fi pătruns și străbătut de duhul ei. Pentru aceasta, între altele, Apostolul l-a pus pe Timotei păstor la Efes, *fiindcă de mic copil cunoști Sfintele Scripturi, care pot să te înțelepțească spre mântuire, prin credința cea întru Hristos Iisus*. (2 Tim. III.15).

b) *a Sistemului Teologic*, atât în totalitate, cât și în parte, să cunoască dogmele, morala și ecclesiologia creștină, căci pe toate acestea păstorul va trebui să le predea poporului. Dar pentru aceasta, negreșit, trebuie ca, mai întâi, el însuși să le fi învățat pe toate, în

⁸ Sinodul Ecumenic al VII-lea, canonul 2.

chipul cel mai temeinic, iar cea care îl călăuzește spre cea mai temeinică învățare, spre cuvenita înțelegere și întărire, în minte și în inimă, a adevărilor creștine este Teologia sistematică. Pentru aceasta, iarăși scrie Apostolul către Timotei: *Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credința și cu iubirea ce este în Hristos Iisus* (2 Tim. I.13) și-i poruncește a se hrăni cu *cuvintele credinței și ale buneii învățături căreia ai urmat* (1 Tim. IV.6).

c) *a Istoriei Bisericești*, căci ea este adunarea experiențelor despre grija lui Dumnezeu pentru Biserica lui Hristos și a înaltelor exemple ale vieții celei sfinte și evlavioase. Toate acestea sunt necesare și folositoare, atât pentru propria propășire a păstorului, în creșterea duhovnicească, precum și pentru cea mai sigură îndrumare a altora.

d) *a Patrologiei* sau științei despre Părinții Bisericii, căci, pe lângă faptul că ne prezintă cele mai înalte exemple de virtuți pastorale întâlnite la vechii Sfinți Părinți ai Bisericii, care pot și a-l învăța, și a-l întări, și a-l mângâia pe păstor, în toate cazurile mult ostenitoarei lui slujiri, această știință ne arată și cel mai bogat izvor pentru tot felul de adevăruri teologice și modele pentru cuvântul pastoral. Împreună cu aceasta, cel adăpat din scrierile lor nu poate a nu-și împropria și duhul lor, duh creștinesc, în cel mai înalt grad.

e) *a științelor speciale necesare păstorului* sau *Teologia Pastorală*, unde avem: *Omiletica* sau îndrumarea de a propovădui cuvântul dumnezeiesc; *Liturgica* sau călăuzirea către sfințita slujire și cunoașterea Tipicului Bisericesc; *Dreptul Canonic*, *Teologia comparată* și cele asemenea. Acestea toate, atât după obiectul, cât și după scopul lor, au cu deosebire o îndeaproape și nemijlocită aplicare la lucrul slujirii Pastorale.

f) În sfârșit, este de trebuință și învățarea *altor științe*, care sunt necesar legate de cele precedente - Logica, Psihologia, Fizica, Istoria, Limbile străine, cu precădere cele vechi, și altele, care se predau în institutele bisericești de învățământ. În general, cunoașterea și altor științe, dacă nu este necesară, nu este nici de prisos, pentru că, în anumite ocazii, poate fi foarte folositoare și binefăcătoare pentru păstor, mai cu seamă în timpul de față, timpul răspândirii și înălțării universale a culturii. Pentru aceea, și vechii Părinți ai Bisericii, nu numai că neglijau cunoașterea științelor lumești, dimpotrivă,

mulți dintre ei, cu sârguință, le cultivau și s-au slujit de ele și au avut, prin aceasta, o înrâurire foarte puternică asupra contemporanilor. Așa au fost: Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și mulți alții.

36. Înșușirile pregătirii intelectuale

În privința însușirilor, cultura intelectuală a candidatului la Preoție trebuie să fie:

a) *Ortodoxă*. El trebuie să-și împrăprieze, să înțeleagă, să învețe și să știe atât dogmele, cât și învățătura morală și, în general, toate adevărurile creștine, așa cum le ține și le mărturisește Sfânta Biserică Catolică Răsăriteană, fără nici cea mai mică abatere *la vreo altă evanghelie* sau la învățăturile societăților creștine eterodoxe și neortodoxe, și a fi, în acest chip, *drept-credincios*. Căci Apostolul cere ca păstorul să poată *mângâia cu învățătura* cea sănătoasă și, din această pricină, el însuși trebuie *să se țină de cuvântul credincios al învățăturii* (Tit. I.9); *să țină dreptarul cuvintelor sănătoase, cu credință și cu iubire, și să fie model în credință* (2 Tim. I.13; 1 Tim. IV.12), iar *celor nesănătoși în credință să le stea împotriva*, ca, în acest fel, să poată semăna, în țarina lui Iisus Hristos, sămânță cea curată a cuvântului dumnezeiesc.

b) *Duhovnicească*. Căci Duhul Sfânt este învățătorul înțelepciunii, *ce se pogoră de sus, și El luminează ochii și ne face să înțelegem ce este lărgimea, și lungimea, și adâncimea, și înălțimea* (Ef. I.18; III.18, 19), adică totalitatea adevărurilor credinței creștine. Dar, pentru aceasta, pregătirea intelectuală a candidatului la Preoție trebuie a se săvârși sub adumbrirea harică a Sfântului Duh și, prin urmare, a se sfinți *cu toată rugăciunea și cererea în tot timpul, în Duhul* (Ef. VI.18), după cuvântul Apostolului. Pe de altă parte, această pregătire trebuie să fie pătrunsă de un principiu de căpătâi, așa încât toate obiectele, din sfera cunoștințelor necesare pentru candidatul la Preoție, fiecare în parte, trebuie să graviteze în jurul acestui principiu: *cunoașterea lui Iisus Hristos Cel răstignit pentru lume* (1 Cor. II.2), sau *cunoașterea Tainei lui Dumnezeu Părintelui și a lui Hristos și a Împărăției lui Dumnezeu* (Col. II.2; Mat. IV.17). În sfârșit, pregătirea aceasta trebuie dirijată tot spre un scop, dar nu unul material și pământesc, ci unul curat spiritual, spre slava numelui lui Iisus Hristos și spre binele Bisericii Lui, și să se adapteze la acea sfințită slujire, pe care Apostolul o numește *Slujirea Duhului* (2 Cor. III.6, 8).

37. Pregătirea morală

Oricât de înaltă și bogată ar fi pregătirea intelectuală a candidatului la Preoție, fără o bună pregătire morală, în viitoarea lui slujire, ea nu va aduce folosul așteptat, iar uneori poate să fie mai mult vătămătoare, decât folositoare, pe când o bună pregătire morală dă o cuvenită valoare pregătirii intelectuale și poate înlocui unele neajunsuri și imperfecțiuni ale acesteia. Pentru aceea, ea se cere neapărat candidatului la preoție. Începându-se de timpuriu, din anii prunciei, în casa părintească și continuându-se cu sârguință în școală, ea toată trebuie să fie dirijată către scopul principal, către care se pregătește candidatul la Preoție, și pătrunsă, în cel mai înalt grad, de duhul creștin. Și fiindcă duhul creștin este duhul credinței, duhul evlaviei și al virtuții evanghelice, educația în duhul creștin va cuprinde următoarele:

a) Nu este de ajuns ca numai mintea și memoria elevului să se înavuțească cu cunoștințe despre adevărurile creștine, ci, mai vădit, este de trebuință ca inima să se întărească întru ele, pentru ca mântuitoarea credință și Ortodoxia să reprezinte viața ei, iar ea să le iubească, să fie zeloasă pentru ele și să vieze întru ele. Numai atunci ele vor fi cu adevărat roditoare și mântuitoare: *căci cu inima se crede spre dreptate*, zice Apostolul (Rom. X.10).

b) Fiind întărită în credința ortodoxă, inima elevului trebuie să se întărească și în *frica de Dumnezeu*, care este *începutul înțelepciunii*, și să se *învețe evlavia*, precum cere aceasta Apostolul, de la Timotei (1 Tim. IV.7, 8). Evlavia creștină capătă, atât în orientarea inimii către tot ceea ce este bun și sfânt, după cuvântul Apostolului - *câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubit, câte sunt cu nume bun, orice virtute și orice laudă, la acestea să vă fie gândul*. (Fil. IV.8) -, cât și în predispoziția și deprinderea spre toată virtutea. După înlăturarea sau, cel puțin, slăbirea înclinațiilor păcătoase, el trebuie să agonisească deprindere spre dragostea creștină, care este temelia virtuților evanghelice, să se obișnuiască cu înfrânarea, cu umilința, cu răbdarea, cu supunerea, mai ales cu rugăciunea, atât cu cea publică, bisericească, dar și cu cea particulară. Toate acestea vor fi necesare păstorului în viață, însă este târziu și greu să se deprindă cu ele dacă, în anii prunciei și ai tinereților, nu a pus un început trainic.

c) În ceea ce privește comportamentul păstorului în lume, Apostolul cere de la candidatul la Preoție o neprihănire deplină și mărturie bună: *Se cuvine Episcopului* (adică, în general, păstorului) *să fie fără prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu* (Tit. I.7), și în alt loc: *Se cuvine a fi fără de prihană și a avea încă și mărturie bună de la cei dinafară* (1 Tim. III.2, 7). Este chiar nevoie ca el să fie liber de oarecare bănuiele de vicii, care atacă onoarea.

d) Viitorului păstor al Bisericii nu-i este de prisos o bună pregătire și în privința comportamentului cu oamenii, știința de a se purta bine și cuviincios în societate, și în întâlnirea cu oamenii de tot felul. Căci, deseori, de acest comportament atârnă cea dintâi privire (impresie, n.n.) asupra păstorului și primirea lui în unele societăți, iar prin aceasta și tot progresul lui, la cea mai departe lucrare a sa (pe termen lung, n.n.), în turmă.

38. Defectele contrare pregătirii

Defectele contrare pregătirii intelectuale, necesară candidatului la Preoție, ce compun o mai mare sau mai mică piedică la primirea acestei slujiri, sunt următoarele:

a) Cele contrare pregătirii intelectuale: necunoașterea de niciun fel a învățaturii creștine și a altor științe necesare; sau cunoașterea foarte slabă, neîntărită și insuficientă, fie din pricina lipsei facultăților mintale, fie din lene; de asemenea, știința neadevărată, neortodoxă – molipsită (contaminată, n.n.) de duhul eterodoxiei, al eresului și al schismei – sau unilaterală, bazată numai pe filosofia omenească. Pentru acest defect, Dumnezeu muștră, prin Ieremia, pe păstorii iudei: *Preoții n-au zis: Unde este Domnul? Învățătorii legii nu M-au cunoscut* (Ier. II.8); și iarăși: *Pentru că păstorii și-au ieșit din minte și n-au căutat pe Domnul și de aceea s-au și purtat ei nebunește și toată turma ei s-a risipit* (Ier. X.21).

b) Cele contrare pregătirii morale: puținătatea și netăria credinței și a evlaviei; duhul lumesc și aplecarea spre ușurătate și risipire a minții, către distracții și desfătări; lipsa bunelor deprinderi și, cu atât mai mult, purtarea spulberatică (ușuratică, n.n.), îndoielnică, pătată nu numai cu vicii reale, ci chiar și cu bănuiala spre ele. Astfel de vicii: uciderea, blasfemia, renegarea, încălcarea jurământului, desfrânarea, cu totul împiedică la primirea Preoției (Vezi Canonul